28ՆՃԻ ՍԷՆԷ Ն. 4961 1912 ՄԱՐՏ 3/16 ՃՈՒՄԱ ԻՐԹԷՍԻ 3 ՄԱՐԹ 1327)(27 ՌԷՊԻ ՒԼԷՎՎԷԼ 1330

30 ՓԱՐԱ

ՄԷՃՄՈՒԱՅԻ ԱԽՊԱՐ

DIRECTION DU JOURNAL
MEDJMOUA-I-AHBAR
65 Grand'rue de Péra, Taxim, 65

ԱՊՕՆԷ ՇԷՐԱՅԻԹԼԱՐԸ Սէնէլիկի 6 այլըգ
Իսթանպօլ իչին Ղուրուշ 60 35
Թաշրա իչին » 85 45
Մէմալիքի էճնէպիյէ իչին Ֆրանգ 20 10

ՃԱՐՇԷՆՊԷՀ վէ ՃՈՒՄԱ ԻՐԹԷՍԻ
ԿԻՒՆԼԷՐԻ ՆԷՇՐ ՕԼՈՒՆՈՒՐ
Իլանաթ իչին այրըճա բազարլըգ:
Թապ իտիլմէեէն մէքթուպլար իատէ օլունմազ:

مجموعهٔ اخبار
بك اوغلى تقسيم جادهسى نومرو ٦٥

ԹԵՐՋԵԱՆ ԷՖ.ՆԻՆ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԼԸԳՏԱ ԳԱԼՄԱՍԸ
ԳԱԳԻ՞Լ ՄԻ ՏԻՐ

Թերզեան էֆ.նին Կ-Բաթրիգլիքտէն ինֆիսալինէ Մէճլիսի վիւքէլաճա գարար վէրիլտիքտէն սօնրա, միւմաիլէյհ վէ թարաֆկիրլէրի, հերչիպատապատ պէյն էլ միլէլ իսթիլաֆը պագի սագլամագ, վէ քէնտի խատալարընա ճէմաաթը գուրպան իթմէք մագսատիյլէ, նէ եարաճագլարընը շաշըրըպ. հէր թիւրլիւ վասըթաեա միւրաճաաթ իթտիքլէրի կիպի, «Էրմէնի-գաթօլիք ճէմաաթը Կաթողիկոս-Բաթրիկինին իքի սըֆաթ վէ իքի մէմուրիյէթի վար տըր. պիրի՝ Կաթողիկոսլըգ վէ տիկէրի տէ Բաթրիգլիք տիր. Հիւքիւմէթը Սէնիէ՝ Բաթրիգլիք մէմուրիյէթինի, վէ սըֆաթընը ալապիլիր իսէ տէ. Կաթողիկոսլըգ սըֆաթընը վէ մէմուրիյէթինի ալամազ» տէմէյէ տէ գալգըշմըշլար տըր. Բիր գաչ կիւնտէն պէրու պու ֆիքր վէ խատաա, Թերզեան էֆէնտի թարաֆկիրլէրի աղզընտան իշիտիլմէքտէ. Հէր թարաֆա եայըլմագտա. հաթթա իշիթտիկիմիզէ կէօրէ, պիր զէմանտան պէրու Թերզեան օճաղը հալի քէսպ իթմիշ օլան Լուսաւորիչ մէքթէպի շակիրտանընա՝ մէքթէպի մէզքիւրըն միւտիրի մուաւինի Թօրճեան Անտոն էֆ. թարաֆընտան պու եօլտա վազլար վէրիլմէքտէ տիր.

Իշպու ֆիքր վէ խատաա, Վաթիգանըն օրկանը օլան «Օսէրվաթօրէ Ռօմանօ» գազէթասընտա տախի թէէյիտ իտիլտիկի, եանի Թերզեան էֆ.նին հիւքիւմէթճէ ազլի խապէրը վէրիլմինի թաստիգ իտէճէք մալիւմաթ հէր նէ գատար հէնուզ ալընմամըշ իսէ տէ. հէր նէ օլսա, անճագ Բաթրիգլիք սէլահիյէթինին էօհտէսինտէն ալընապիլէճէկինին մէզքիւր ղազէթաա պէեան իտիլտիկի՝ Ռոմատան ալընան պիր թէլէկրաֆտա իշար օլընմըշ տըր.

Պիթթապի «Օսէրվաթօրէ Ռօմանօ»նըն պու մալիւմաթը, Թերզեան էֆ.ի վէ թարաֆկիրլէրինի. խատալարընտա պիր գաթ տահա ճէսարէթլէնտիրմիշ օլաճագ տըր:

Բիզճէ իսէ, պու ֆիքր վէ խատաա՝ սըրֆ էվհամ վէ խէեալաթտան իպարէթ օլուպ, կէրէք սիեասէթէն, կէրէք իտարէթէն վէ կէրէք թապիէն՝ մէզքիւր ֆիքր վէ խատաանըն շայեանը թասվիպ վէ գապուլ օլամաեաճաղը, հաթթա մէվզըի ֆիիլէ գօնուլամաեաճաղը տէրքեար տըր.

Իզահ իտէլիմ.

Սէքիզինճի Գրիգոր Կաթողիկոսըն վուգուի վէֆաթընտան սօնրա, մէրքէզի Զըմառտա օլան Կիլիկիա Էրմէնի-գաթօլիք Կաթողիկոսլըղը՝ Սթամպօլ Բաթրիգլիկիյլէ Հասուն էֆ.նին շախսը իւզէրինտէ, 1866տա պիրլէշտիրիլտիկինտէ, էլպէթթէ պու խուսուս՝ Գապը Ալի իլէ Ռոմա Քիւրսիի շէրիֆի պէյնինտէ մէվզուի միւզաքերէ օլմըշ. վէ հէր իքի սըֆաթ վէ մէմուրիյէթին այնի շախս իւզէրինտէ պիրլէշտիրիլմէսինտէքի ֆայտէլէր վէ մահզուրլար նազարը տիգգաթա ալընարագ, թարաֆէյն պէյնինտէ գօնգօրտա կիպի պիր շուրութը թէսվիյէ թանզիմ օլընմըշ տըր.

Էրմէնի-գաթօլիք Կ-Բաթրիգլիկինին մալիւմ օլան էվսաֆ վէ մահիյէթինէ նազարէն, նէվիմա սիեասիեաթտան ատտ օլընան պու մէսէլէտէ, Գապը Ալի, թապիայէթինէ մէսէլէնին էսաս վէ մէֆհումընը նազարը տիգգաթա ալմամըշըգ. վէ իքի սըֆաթը հայիզ օլան պիր շախսըն, մէսէլա Բաթրիգլիք վազիֆէլէրինտէ գուսուր իթտիկինտէ, վէ հիւքիւմէթին գավանին ու էվամիրինէ գարշը շըգտըղընտա, հիւքիւմէթ պունտան մէնտուպինի ազլ իթսէ, Կաթողիկոսլըղընտա տախի պագաը գապիլ օլամաեաճաղընը էվվէլճէ տուշիւնմէմէկլիք իտէմէզ իտի. զիրա մատամքի, մէսէլէ Բաթրիգլիքտէ վազիֆէսինի մաթլուպ սուրէթտէ իյֆա իթմէեէն, գավանինը վէ էվամիրը տէվլէթէ գարշը շըգան, վէ պինաէալէյհ քէնտիսինտէն կէրէք հիւքիւմէթճէ վէ կէրէք ճէմաաթճա էմնիյէթ միւնսալիպ օլմուշ պուլունան պիր շախս հագգընտա օլուպ, պու շախս Բաթրիգլիքտէն ազլ իտիլտիքտէն սօնրա, օ շախսըն Կաթողիկոսլըգտա գալմասը՝ հիւքիւմէթճէ, ճէմաաթճա նա՞սըլ գապիլ օլապիլիր.

Այնի հալի Ռոմա Քիւրսիի շէրիֆի հագգընտա տախի իտէլիմ. Ռոմա Քիւրսիի շէրիֆի՝ տէվլէթճէ մուսատտագ պիր Բաթրիյին՝ քիլիսէյէ, մէզհէպէ գարշը եօլսըզլըգլարընը կէօրտիւկիւնտէ, մատամ քի օ Բաթրիգ՝ Կաթողիկոս սըֆաթընը տախի հայիզ պուլունուեօր. անը Կաթողիկոս սըֆաթըյլա սէլահիյէթը պուհանիյէսինտէն տուրտուրմաեա թապիի հագգը վար տըր. օ հալտէ, օ Կաթողիկոս եախօտ ըէիսի ռուհանի՝ վազիֆէյի ճիսմանիյէսինի իյֆա իտէպիլի՞ր մի, մատամ քի ռուհանի սըֆաթընտա, վէ օ սըֆաթըն իճապ իթտիկի վէզաիֆտէ գուսուր իթմէսիյլէ, քէնտիսինտէն էմնիյէթ գալգըմըշ տըր.

Հիւքիւմէթ վէ իտարէ մէմուրիյէթլէրինէ տախի պու պէօյլէ տիր. Շէօյլէ քի, իքի նէվ վազիֆէ իլէ միւքէլլէֆ օլան պիր մէմուր, պիր վազիֆէսինտէ՝ հիւքիւմէթին, եախօտ իտարէնին էմնիյէթինի թէմամէն սէլպ իտէճէք սուրէթտէ վէխիմ խէթալարտա պուլունուրսա, պու մէմուր, եալընըզ պիր վազիֆէսինտէն տուրտուրուլուպ, տիկէրինտէ նա՞սըլ պագի գալապիլիր. հա՞նկը հիւքիւմէթ եախօտ իտարէ տիր քի. իքի վազիֆէսինտէն պիրինտէ միւթթէհէմ օլան պիր մէմուրընը՝ տիկէր վազիֆէսինէ տէվամ իթմէք իւզրէ սագլասըն վէ օնա էմնիյէթ իթսին.

Թերզեան էֆ.նին վէ թարաֆտարլարընըն մէզքիւր ֆիքր վէ խատաասը, անճագ իքի մէմուրիյէթին այրը այրը շախսլարտա մէվճուտ օլմասըյլա գապիլ տիր. հաթթա պու հալտէ պունու տիւշիւնմէյէ պիլէ մահէլ եօգ տըր. Նասըլ քի շիմտի տէ իքի մէմուրիյէթին պիր շախս էօհտէսինտէ օլմասըյլա, պիրինտէն ազլ իտիլիր իսէ, տիկէրինտէ իյգաի մէմուրիյէթ իտէպիլիր տէմէք, այնի խէթա տըր. Պու վէսիլէ իլէ Կաթողիկոսլըղը՝ Բաթրիգլիքտէն աեըրմագ ֆիքրի վէ նիեէթի իսէ, եէնի պիր սուրէթը հալ տէմէք օլուպ, պու տա, հիչ օլմազսա Թերզեան էֆ. հագգընտա օլամազ. զիրա միւմաիլէյհին իսթէմէեէն՝ եալընըզ հիւքիւմէթ տէյիլ, այնի վագըթտա քէնտի միլլէթի տիր քի, նէ՛ Կ-Բաթրիգ օլմասընը, նէ՛ տէ Կաթողիկոս գալմասընը իսթէր. վէ զօր իլէ տէ ճէմաաթա պունու իսթէթմէքլիք՝ գապիլ տէյիլ տիր.

Շուրասընը տախի պէեան իտէլիմ քի, իքի մէմուրիյէթ այրըլսա պիլէ,— քի պու տա հիւքիւմէթին Բաբալըգ մագամըյլա ուզուն ուզատըյէ միւզաքէրաթ վէ մուխապէրաթը իլէ օլապիլիր.— Գապը Ալի, եէնէ քէնտի հուզուրը հիւքմրանիսինի Կաթողիկոս օլան զաթ իւզէրինտէ հայիզ օլմագտան մէն իտէմէզ. զիրա սըրֆ ումուրը տինիյէ մէմուր պիր քիմսէ, «Պէն Կաթողիկոսըմ. պանա հիւքիւմէթ ասլա տօգունամազ» տէեէրէք, իսթէտիկի եօլտա հարէքէթէ սէրպէսթ օլապիլի՞ր մի. Կաթողիկոսլըղընա կիւվէնէրէք, քէնտիսինի հէր թիւրլիւ հարէքէթտէ սէրպէսթ զաննէ իտէն պիր ռուհանիյի, հիւքիւմէթ թանըմամազ իսթէմէզսէ, վէ մէմլէքէթինտէն թարտ իթմէք իսթէրսէ, քիմին նէ՞ տէմէյէ հագգը օլուր. Մէսէլա պու կիւն Թերզեան էֆ., պէն Կաթողիկոսըմ, սէնին էմրինի տինլէմէմ տէտիկինտէ, հիւքիւմէթ, քէնտիսինի գանունա, էվամիրը հիւքիւմէթէ գարշը մուխալիֆէթ իտէնլէր մագամընտա, մէմլէքէթտէն թարտ վէ իխրաճ իթմէյէ մէճպուր օլուրսա, հագգսըզ՞ մը օլուր.

Տիկէր թարաֆտան, Կ-Բաթրիգլէրիմիզէ վէրիլէն Պէրաթլար, սօն իւմիտ օլարագ պազը խամեալխանէլէրտէն շըգան մէզքիւր ֆիքր վէ խատայը րէտտէ քեաֆի տիր. Պէրաթտա, «Կիլիկիա Էրմէնի-գաթօլիք Կաթողիկոսը վէ Սթամպօլ Բաթրիկի» տէնիլիեօր, վէ պու մատտէյի գանունիյէ՝ Տիւսթուրտա տախի պու սուրէթլէ միւնտէրիճ պուլունուեօր. Աճապա պունուն հիչ պիր հիքմէթի եօ՞գ մը տըր. Բիզճէ պունուն հիքմէթի շու տըր քի, հիւքիւմէթը Սէնիէ, պիզիմ Բէյկի ռուհանիմիզի, հէմ Կաթողիկոս, հէմ Բաթրիգ սըֆաթլարըյլա թանըեօր, թաստիգ իտիեօր, վէ վագտա ումուրը տինիյէմիզէ միւտախէլէ իթմէեօր իսէ տէ, ֆագաթ ումուրը միլլիէ վէ ճիսմանիյէտէ Բաթրիգ տէյի թանըտըղը շախսա «Շայէտ Պէրաթըն ահքեամը ալէյհինտէ հարաքէթը վագը օլուրսա, սէնի ինֆիսալէ հագգըմ վար տըր. այնի վագըթտա հէր իքի սըֆաթընտան տիւշմիւշ օլաճագսըն» տէմէք իսթէեօր. Նօգսա էկէր պէօյլէ օլմասա իտի. նէ՞ լիւզում վա՛ր իտի, «Սէն, այնի վագըթտա Կիլիկիա Կաթողիկոսըսըն» տէմէյէ. պունու տէմէյէրէք տէ, եէնէ անը Բաթրիգ տէյի թանըեապիլիր իտի:

Խուլասա, Մէճլիսի վիւքէլա, Թերզեան էֆ.նին էֆալ ու հարաքեաթընը ավրիգ ու ամիգ թէտգիգ իթտիքտէն, վէ պու էֆալ ու հարաքեաթըն՝ Պէրաթը ալիշան ահքեամընա վէ ուսուլ ու ատաթը միւթէամմիլէյէ մուղայիր օլտուղընը թաստիգ իյլէտիքտէն, վէ ճէմաաթըն՝ թագտիմ իթտիկի արզէլէրտէ հագգը օլտուղընա գանաաթը թամմէ հասըլ իթտիքտէն սօնրա, միւմաիլէյհին ինֆիսալինէ միւթթէֆիգըն գարար վէրիեօր իսէ, «Սէնի եալընըզ Բաթրիգլիքտէն ազլ իտիեօրըմ. Կաթողիկոսլըղընտա սագլաեօրըմ» տէմէեօր, վէ մատամ քի Թերզեան էֆ., իքի մէմուրիյէթի էօհտէսինէ ալտըղը զէման, պու Պէրաթըն ահքեամ վէ միւնտէրիճաթընը գապուլ իթմիշ տիր, պու կիւն, հիւքիւմէթին գարարը գարշըսընտա իթաաթտան պաշգա չարէսի եօգ տըր. Պու էմր ու գարարա մուխալիֆէթ, քէնտիսինի եէնի պիր շուգուրա տիւշիւրմէք օլուր քի, պիզ. վէխամէթի հաւսալէ նէթիճէլէրինի քէշֆ իթմէք իսթէմէյիզ. Անճագ Թերզեան էֆ.յէ, եէնի տօսթլուղըմըզ էսէրի օլարագ, էթրաֆընտա պուլունան սախթէ տօսթլարընա իղֆալ օլմամասընը խալիսանէ նասիհաթ իտէրիզ.

«Օսէրվաթօրէ Ռօմանօ»նըն միւթալէասընա կէլինճէ, մէզքիւր ղազէթա՝ Վաթիգանըն օրկանը օլմասըյլա պէրապէր, հէր եազտըղընը տօղրուտան տօղրու Վաթիգանտան իլհամ օլունարագ եազմըշ տէյիլ փարզ իտէմէյիզ. Թերզեան էֆ.նին պուրատա թարաֆկիրլէրի օլտուղը կիպի, Ռոմատա տախի էն նուֆուզլը վէ էն թէսիրլի թարաֆկիրլէրի պուլունմասըյլա, «Օսէրվաթօրէ Ռօմանօ»տաքի մէզքիւր միւթալէա, օ վասըթալար իլէ եազտըրըլմըշ օլապիլիր. Տիկէր թարաֆտան «Օսէրվաթօրէ Ռօմանօ»նըն մուհարրիր եախօտ մուխպիրլէրի, քիմլէր օլուրսա օլսուն, էֆքեար վէ միւթալէալարընըն տօղրու օլապիլմէսի իչին, Էրմէնի-գաթօլիք Կ-Բաթրիկինին շախսընտա իքի մէմուրիյէթին պուլունմասընըն նէ՛ կիպի նէթիճէլէրի օլապիլէճէկինի էյիճէ տիւշիւնմէլի, վէ պիրինին խէթասը կէօրիւլէն — այնի շախսըն, տիկէրինէ տէ մէսուլ օլմասը թապիի խուսուսինի նազարը իթիպարա ալմալը տըրլար. Բիզ, նասըլ քի ագտէմճէ տէ պէեան իթտիք, մէմուլ իթմէյիզ քի, Թերզեան էֆ.նին շըրըգ վէ հագգսըզ պօլիթիգասը, Ռոմաճա տա, էրպապը ինսաֆ վէ հագգանիյէթ նէզտինտէ հէնուզ անլաշըլմամըշ օլսուն. Զանն իթմէյիզ քի, Բաբա հազրէթլէրի վէ Ռոմա Քիլիսէսի բուքեօսայը ումուրը Թերզեանըն հագգսըզլըղընը իսթիզամ իթմէք իչին, Մէզհէպինէ, Քիլիսէսինէ վէ Բաբա հազրէթլէրինէ սատըգ գալմագ իսթէեէն թէքմիլ պիր ճէմաաթը, եէնի եէնի միւշքիլաթա գարշը շըգարմագլա, տօնունա գատար մուզթարըպ իթմէք. Ֆիգրիլի սուի նէթիճէլէրէ սէպէպ օլմագ նիեէթինտէ պուլունսուն. «Օսէրվաթօրէ Ռօմանօ»լար, Քիլիսէնին մէնաֆիի ճիտտիյէսինի խալիսանէ թէրվիճ իթմէք իսթէրլէրսէ, Թերզեան էֆ.յի, շու եա պու սըֆաթլա մէմուրիյէթինտէ իպգայէ չալըշմայըպ, ճէմաաթըն՝ միւմաիլէյհին իտարէսինտէն գուրթուլմասընտան տօլայը մէմնուն օլմալը տըրլար.

⁂

Պու սաթըրլարը եազտըգտան սօնրա, կէօյա Վիէննատան ալընան տիւն սապահքի «Լուսարձակ»տա օգունան պիր թէլէկրաֆտա, Թերզեան էֆ. ալէյհինտէ վէրիլէն Մէճլիսի վիւքէլա գարարընըն Վաթիգանտա ֆէվգէլատէ հէյէճանը մուճիպ օլտուղը իշար իտիլմիշ տիր.

Բիզ, մէզքիւր հավատիսի՝ շէհրիմիզ թէլէկրաֆ աժանսլարընըն նէշր իթտիքլէրի թէլէկրաֆնամէլէր եախօտ հավատիսաթ սըրասընտա կէօրմէտիկիմիզտէն, «Լուսարձակ»ըն նէ՞րէտէն ալտըղընը անլայամադըգ. Բինաէն ալէյհ մութլագ Թերզեան աժանսընըն խամեալխանէսի մահսուլը օլտուղընա վէ գաթիէն ասըլ ու էսասը պուլունմատըղընա հիւքմ իտէպիլիրիզ.

ՊԻՐ ՄԻՒԼԱԳԱԹ

Իկի զաթ պէյնինտէ ճէրէեան իթմիշ օլան պիր միւլագաթ․

Սուալ․— Թերզեանըն ազլի քէյֆիյէթի մալիւմիւնիւզ տիւր, քէնտիսի հա ընըզ Բաթրիգլիքտէն ազլ իտիլտիկինի, յաքին Կաթողիկոսլըղըն էօհտէսինտէ պազի պուլունտուղընը իտտաա իտէպիլի՞ր մի։

Ճէվապ․— Պու պապտէ իճրա իյլէտիկիմ թէտգիգաթ նէթիճէսինտէ հասըլ օլան զանաաթըմա նէզարէն, Թերզեան էֆ․՝ օ եօլտա պիր իտտաաատա պուլունամազ, վէ պուլունսա տա, զաթէն էհէմմիյէթի օլմամագ իճապ իտէր։

— Նէ՞ կիպի պիր սէպէպլէ։

— Հասուն էֆ․յէ վէրիլէն Պէրաթը Հիւմայունտ մանզուրը ալինիզ օլմուշ պըր թափըր։ Պէրաթը ալի «Տէրխասաաէթիմտէ վէ մէմալիքի մահրուսէի Շահանէմտէ միւթէմէքքին Էրմէնի-գաթօլիք քեան Բաթրիգլիկի Կիլիկիա Կաթողիկոսլըղը իլէ պիրլէշտիրիլէրէք» մուգատտէմէսիյլէ թահրիր իտիլմիշ օլմասընա նէզարէն, հիւքիւմէթը Սէնիյէճէ Կ․Բաթրիգլիյին պիրլէշտիրիլմէսի թահթը գարարա ալընարագ, Կաթողիկոսլըգ վէ Բաթրիգլիք վազիֆէլէրի էօհտէսինտէ իճթիմա իթմէք իւզրէ, վէգալէթը մէզքիւրէ՝ Անտոն Պետրոս Հասուն էֆ․յէ թէվճիհ պույրուլմուշ վէ շիմտիյէ գատար տա օ սուրէթլէ տէվամ իտէկէլմիշ տիր։

«Թերզեան էֆ․նին ազլի հագգընտա ախիրէն Մէճլիսի Վիւքէլաճա իթթիխազ պույրուլան գարարա կէլինճէ, մէզքիւր ազլ գարարը քէնտիսինէ, եանի Թերզեանա իթա պույրուլան Պէրաթըն իպթալը սուրէթի իլէ վէրիլմիշ պիր ազլ գարարը տըր քի, Պէրաթ իպթալ իտիլտիկի հալտէ, նէ՞ օլուեօր․ մէզքիւր Պէրաթըլա Թերզեանա թէվճիհ պույրուլմուշ օլան Կաթողիկոսլըգ վէ Բաթրիգլիք․ սըֆաթլարը քէնտիսինտէն նէզի իտիլմիշ օլուեօր, վէ զաթէն թարիխը իլէ տէ եօգլէ օլմագ իճապ իտէր զանն իտէրիմ․ մէսէլա, իքի մէմուրիյէթ էօհտէսինտէ իճթիմա իտէն պիր մէմուր՝ պիրինճի մէմուրիյէթինտէքի պիր սուի իսթիմալինտէն վէ եախօտ իխթիլասընտան տօլայը թահթը մուհաքէմէյէ ալընսա, վէ հաթթա մահքիւմ տախի օլսա, աճապա իքինճի մէմուրիյէթինտէ իպգասը ճաիզ օլապիլի՞ր մի։

— Թերզեան էֆ․՝ սըֆաթը րուհանիյէսի իթիպարը իլէ Կաթողիկոս գալաճագը իտտաա իտէպիլի՞ր մի։

— Պօ տա ճաիզ օլամազ զանն իտէրիմ, զիրա, էվվէլա Բաթրիգլիք վէ Կաթողիկոսլըղըն պիրլէշտիրիլմէսի հագգընտա հիւքիւմէթը Սէնիյէճէ իթթիխազ պույրուլան գարար, պիր կէօնա թէպէտտիւլէ ուղրամամըշտըր, եէնի ինթիխապ իտիլէճէք զաթ՝ հէմ Կաթողիկոս վէ հէմ տէ Բաթրիգ տիր․ չիւնքիւ հալտէ իքի Կաթողիկոս վէ պիր Բաթրիգ օլամամագ իճապ իտէր։ Սանիեն, պու զաթըն ազլի հագգընտա Մէճլիսի Վիւքէլաճա նազարը տիգգաթա ալընան էսպապը մուճիպէ նէ՞ տիր․ Էրմէնի-գաթօլիք ճէմաաթընըն չիքեանաթը․ օ չիքեանաթ նէտէ՞ն իպարէթ տիր․ քէնտիսինին պիր թագըմ ահվալ վէ հարաքէաթը ղայրը լայըգասընտան տօլայը միլլէթին քէնտիսինէ գարշը ատէմը էմնիյէթի․ իշթէ չու չիքեանաթ՝ հիւքիւմէթը Սէնիյէճէ մուհիգգ կէօրիւնէրէք, Պէրաթընըն իպթալինէ գարար վէրիլտիկի հալտէ, նէ՞ կիպի պիր էմնիյէթլէ, պէլքի Բաթրիգլիքտէն տահա մուհիմմ օլան Կաթողիկոսլըգ մագամընտա իպգա իտիլէպիլիր․

— Լաքին Կաթողիկոսլըղը Բաբա հազրէթլէրի թարաֆընտան տախի թաստիգ իտիլմիշ տիր։

— Օլապիլիր․ լաքին օ թաստիգ քէյֆիյէթի սըրֆ պիր չէրէֆի րուհանի օլսա կէրէք տիր․ եօգսա հիւքիւմէթը Սէնիյէ նէզտինտէքի սըֆաթը րէսմիյէսինէ թէալլիւգիւ օլամազ զանն իտէրիմ, վէ էկէր Բաբա հազրէթլէրի օ չէրէֆի մուհաֆազա իթմէյի արզու պույուրուրլարսա, սըրֆ Լաթինլէրէ գարշը իֆաի վազիֆէ իթմէք իւզրէ, քէնտիսինի (Թերզեանը) Մօնսէնեօր Սարտիյէ միւսթէշար, վէ եախօտ թէրֆիէն Գարտինալ նասպ իտսէ սէրպէստ տիրլէր։

Գ․

ԱՆԿՈՒՄԷՆ ՎԵՐՋ

Նախարարաց Խորհուրդն իւր կիրակնօրեայ նիստին մէջ, Թերզեանի գործերն, տրուած Կայսերական Պէրաթներուն տրամադրութեանց հակառակ նկատելով՝ Ազգային Ժողովին խնդրանքին վրայ, զայն Պատրիարքական իշխանութենէն պաշտօնանկ հրչակեց, և այս որոշումը Կայսերական հաւանութեան ենթարկեց։

Խիստ բնական բան մըն էր այս, թէպէտ և իւր տեսակին մէջ աննախընթաց․ բայց ասով չիտակն ըսելու համար, մենք մեր առանձնաշնորհումներէն բան մը տուժեցինք, սակայն և այնպէս մեծ փորձանքէ մ՚ալ ազատեցանք, քանի որ Թերզեանի գոյութիւնը մեր հասարակութեան համար փճացում, քայքայում, մահ էր, վասն զի ան՝ իւր խիստ կարճատեւ պաշտօնավարութեան միջոցին չատ բան գործեց չար՝ քան զառաջինն։ Բնականաբար ասանկ յանդուգն, յախուռն և անհեռատես գործելու արդիւնքէն՝ պաշտօնանկութենէն զատ բան մը սպասել կարելի չէր․ պէտք էր իյնալ և ինկաւ, քանի որ սխալ գործեց և չուղղեց, յամառօրէն գործեց և չսթափեցաւ, օրէնքներն անտեսեց և անարգեց և նկատի առնել չուզեց, որովհետեւ ի բնէ հնազանդող, համակերպող, վարող և հեռատես չըլլալէն զատ, միշտ ըսածին, ըրածին և գործածին վրայ յամառ գտնուեցաւ ու ասոնց դէմ անսաստողներու և նոյն իսկ դիտողութիւններ ընողներու հանդէպ աններող և վրէժխնդիր գտնուեցաւ։ Եւ ահա վախճանը…

Բայց Թերզեանի այս անկումով չենք կրնար ըսել թէ՝ ամէն կնճռոտութիւններ լմնցան, ամէն խոչնդոտ վերցաւ, այլ քիչ մ՚ատեն ալ և թերեւս 4-5 ամիս եւս երկարի այս դժուարութիւններն, երբ չի գտնենք մենք մեզի համար Բարիք Գայմագամը մը եկեղեցական դասէն։ Իրաւ է թէ Թերզեան իր ձեռքն գտնուած զուտ Կաթողիկոսական ուժով ամէն արգելք պիտի յարուցանէ մեր նոր կազմութեան վրայ, բայց և այնպէս ինծի մտածել կուտայ այս պարագան կարգ մը խորհրդածութիւններ, որոնք հոս գրի կ՚առնեմ։

1866էն՝ երբ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը և Կ․Պոլսոյ Նախագահութիւնն միացան Տէրութեան և Հռոմի միջեւ եղած պայմանագրութեամբ մը, բնականօրէն եկաւ այս զուտ հոգեւոր իշխանութեան վրայ միացաւ նաեւ զուտ քաղաքական Ֆիրխա՝ութիւնն, Պատրիարքութիւնն ալ, քանի որ ըստ օրինաց պետութեան Պատրիարքն պէտք էր հոգեւոր գլուխ ըլլալ․ թէպէտ եւ 1830էն մինչեւ 1863, Պատրիարքն ու հոգեւոր իշխանութեան գլուխն (Նախագահն), զատ զատ անձինք էին, բայց և այնպէս պետութիւնը միշտ հոգեւոր գլուխ՝ Պատրիարքն ճանչցած էր և Նախագահն ո և է բազրիր տալու իրաւունք չունէր, սակայն և այնպէս անուղղակի միջոցներով, այն ալ, մասնաւորաբար Հասուն չատ անգամ իւր խնդրանքն գործադրել տուած էր Տէրութեան, երբ Պատրիարքն և իր Վարչական Ժողովներն մերժած էին խնդիրքն։ Ասոնք՝ օրէնքէ խուսափումներ էին, և ահա ասոնց երեսէն էր որ երկու պետերու ալ իշխանութիւններն սահմանաւորուած չըլլալուն, միշտ վէճերն պակաս չէին իրարու մէջ։

Այս երեք իշխանութեանց մէկ անձի վրայ կեդրոնանալն, կերպով մը այդ վէճերուն բարձումն էր, բայց երբ մէկ կողմանէ այս միացումն իւր մեծամեծ օգուտներն ունեցաւ, միւս կողմանէ անգամ մը այդ պաշտօնն ստանձնողն մոռցաւ իւր նախորդ Պատրիարքներու քաղաքական իշխանութեան սահմանն և այս մասին միշտ առաջ քշեց իւր Կաթողիկոսական իշխանութիւնը, նոյն իսկ զուտ ազգային, վարչական և քաղաքական հարցերու մէջ։ Այլ եւս Կ-Պատրիարքներու անձերէն կախում ունէին օրէնքներու ոյժն և անոնց գործածութեան եղանակն ու չափը։ Ոմանք աւելի լայնախոհ, ուրիշներ աւելի դիւանագիտօրէն վարեցին այս գործն մինչեւ որ վիճակեցաւ այս պաշտօնն Թերզեանի որ եթէ երբէք բարիք մը ըրաւ ազգին, այն ալ սա է թէ՝ ասկէց վերջ պիտի վճռուի անոր ճակատագիրն և ապագան՝ պարզապէս Թերզեանի յախուռն գործելու եղանակէն ծագած ապօրինութիւններու երեսէն և այս անգամ ալ Տէրութեան որոշմամբ անոր պաշտօնանկութիւնով ծագելիք նոր երեւոյթներէն։

Երբ Թերզեան, ըստ պայմանագրութեան ընտրուեցաւ Կ-Պատրիարք, անոր անկումն մէկ պաշտօնէն, անկումն է նաեւ միւսէն, որովհետեւ այդ կրկնակ պաշտօններէն երբ մին իրմէ ետ առնուի, ինչպէս պիտի կրնայ պահել ան՝ իւր միւս պաշտօնն, քանի որ Տէրութեան քով այլեւս ինկած ըլլալով Պատրիարքութեան պաշտօնէն, ինկած է նաեւ հոգեւոր պետի իշխանութենէն, ըլլայ իբր Կաթողիկոս, ըլլայ իբր Եպիսկոպոս Կ․Պոլսոյ թեմին։ Որովհետեւ այսպիսի բարոյական իշխանութիւններն երբ մէկ անձի վրայ կեդրոնացած ըլլան, չենք կրնար երեւակայել թէ աջ կողմն Կաթողիկոսութեան եղած ըլլայ․ իսկ ձախը Պատրիարքութեան, և այսօր ձախն ինկած ըլլայ․ իսկ աջն մնայ։

Բայց երբ Թերզեան յամառի մնալ իբր Կաթողիկոս, ապահով թող ըլլայ թէ դիւանագիտութիւնն լաւ մշակ ամէն բան պիտի ընէ և ինքն այն ատեն անտանելի պիտի գայ այնպէս, ինչպէս եկաւ Հասուն 1879ին Նաբոլի հանելուն պէս։ Այս պարագաներն ցաւ ի սիրտ գրի առնել կը ստիպուինք, բայց իրողութիւններ են որ կը պատմենք։ Եթէ Թերզեան կը ջանայ հոգնեցնել այս ազգն և այնպէսով յաղթանակել անոր վրայ, թող ապահով ըլլայ թէ առանց նոյն իսկ անոր յոգնութեան, իւր ապագան ճակատագրային կը մնայ և վերջնականապէս հրաժարիլն անխուսափելի։

Բայց Ազգային Ընդհ․ Ժողովն ունի խիստ ծանր պարտականութիւններ իւր վրայ․ պէտք ունի ալ աւելի աչալրջութեան, որովհետեւ այս պահուս չատ փափուկ խնդրոյ մը առջեւ կը գտնուի ան։ Իւր իւրաքանչիւր քայլափոխն պէտք է կշռէ ու չափէ նորանոր դժուարութեանց մէջ չիյնալու համար, որովհետեւ բոլոր այն տագնապներէն զոր անցուց Ժողովն, այս վայրկեանն ամենէն ազդեցիկն կրնայ ըլլալ և մէկ սխալ քայլ, չատ մը անպատեհութիւններու դուռ կրնայ բանալ։

Ուրեմն Ժողովին կը մնայ ընտրել նոր Վարչութիւնն, և հաստատել տալ զայն Տէրութենէն, եթէ ոչ այժմ ոչ պաշտօնապէս, գոնէ անպաշտօն կերպով, քանի որ ո՞վ պիտի ներկայացնէ այդ Վարչութեան անդամքը՝ երբ Կ-Պատրիարք և Տեղապահ չկայ։ Եւ որովհետեւ Տեղապահի ընտրութիւնն անկարելի պիտի ըլլայ․ գոնէ գործերն առ երես չմնալու համար, նոր Վարչութիւնն կարենայ գործերն ստանձնել և ըստ պահանջանաց հարկին գործել։

Թ․ Կ․ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆ

ԱՆԺԱՄԱՆԱԿ ԳՈՐԾ ՄԸ

Ցաւօք սրտի կը տեսնանք որ Ս․ Յակոբ Ազգային Հիւանդանոցին ետեւը գտնուած Աղքատանոցը՝ Հոգաբարձութիւնը ամսոյս 20ին փլցնելու ձեռք զարնելով՝ այս ձմեռուան ատեն աղքատները անպատսպար կը թողու, մանաւանդ թէ նոյն գիշերը անձամբ այցելելով՝ ներկայ եղանք այն տխուր տեսարանին, որ խեղճ տնանկները իրենց կահկարասիով միասին անձրեւի տակ բացօդեայ մնացած՝ փլածոյ փայտերը վառելով կը տաքնային։ Կարելի չէ՞ր արդեօք այս ապօրէն գործը գոնէ ամառուան եղանակին թողուլ։ Ըստ «Մէճմուայի Ախպարի» իբր թէ Թաղապետութիւնը ստիպած ըլլայ զինքը․ մենք ասոր չենք կրնալ հաւատալ, մինչեւ որ Թաղապետութեան հրամանագիրը չհրատարակուի։ Թող որ այսպիսի հրամանագիրը ոչ թէ Հոգաբարձութեան կ՚ուղղուի, այլ Ազգային Պատրիարքարանին, որուն այսպիսի մէկ թուղթ մը եկած չըլլալը՝ անոր աղքատաց տուած այլ ընդ այլոյ պատասխանէն յայտնի է։ Եւ ոչ ալ Ազգային Վարչութեան այսպիսի գիր մը եկած կը կարծենք, վասն զի նա չէր վարաներ հրատարակելու զայն։

Տարի ու կէս առաջ Բերայի ոստիկանապետ Մուհիէտտին պէյը՝ Թերզեան նախորդ Պատրիարքին բեզքէրէ մը ղրկելով՝ փափաք յայտնած էր անգամ մը «Միւթէպէրանը միլլէթ» Ժողովոյն ներկայ գտնուելու, որ հրաւիրմամբ Թերզեանի 1910 սեպտ․ 10 գումարուած Ազգային Երեսփոխանական Ժողովոյն ներկայանալով՝ հաղորդած էր Պետութեան հրամանը՝ «Ցիմարանոցը և Աղքատանոցը այլուր փոխադրելու, ըստ որում թաղեցիք կը գանգատին», որուն Ժողովոյն կողմանէ պատասխան տրուած էր թէ Հասարակութիւնը չատոնց այս մտադրութիւնը ունէր, բայց դրամական անձկութիւնը արգիլած էր ցարդ անոր գործադրութիւնը։ Եւ հիմա ալ մի և նոյն միտքի վրայ է դարձեալ յիմարանոցի մասին՝ եթէ յարմար առիթը պատահի․ իսկ աղքատանոցը նորոգելու խօսք տուած էր և միայն աննորոգելիները փլցնելու, և սրիկաներն ալ վտարելու՝ եթէ Ոստիկանութիւնը իրեն ձեռնտու գտնուի։ Իրաց այս վիճակին մէջ զարմանօք կը տեսնանք այժմ աղքատանոցին հարթայատակ ըլլալը։ Եթէ Հոգաբարձութիւնը կը կարծէ թէ անիշխանութեան ժամանակ է, և ազատ կ՚զգայ ինք զինքը աղեկամի գործելու, մեծապէս կը սխալի։ Եթէ ամէն Ազգային իշխանութիւն դադրած իսկ ըլլայ, Ժողովուրդը կայ, որ գերագոյն իշխանութիւնն է, և որուն առջեւ պատասխանատու գտնուելը՝ կարի ծանր։ Աստրհապացոյցը դեռ աչքերնուս առջեւն է․ կրկնելու հարկ չենք համարիր։ Ցաւալի է որ մեր պապերուն չինածը՝ թոռները կ՚աւրեն՝ առանց մինչեւ մ՚իսկ տուած ըլլալու։

Աղքատանոցը Հայ Կաթողիկէից մէջ Պետութենէ առանձինն հասարակութիւն ճանչցուելէն առաջ իսկ կար, որուն համար կտակներ և բարերարութիւններ եղած են․ ուստի չկրնար անիկայ ջնջուիլ, վասն զի աշխարհիս վրայ չկայ իշխանութիւն մը, ոչ քաղաքական և ոչ ալ կրօնական, որ կտակագիրին մահուընէ ետքը անոր կտակը ջնջել կարենայ և կամ անոր պայմանները այլափոխէ, որով կը փութանք յանձնարարել Արգոյ Հոգաբարձութեան նոր աղքատանոց մը չինել Հասարակութեանս յատուկ կալուածոց համար, հակառակ պարագային պիտի ստիպուինք ուրիշ անգամ եւս գրիչը ձեռք առնել։

* * *

ՄԷՃՄՈՒԱ․— Պիզ գավիէն գանաաթտէյիզ քի, ֆուգարախանէնին եըգըլըլմասըն՝ Պէլէտիյէ իտարէսինին էմրի իւզէրինէ պաշլանմըշ տըր։ Ս․ Յակոբ Հոգաբարձութիւնը իսէ, պու սըրատա միւհթաճինի գաըրմագ իչին էլտէն կէլէն մուավէնէթի տիրիղ իթմէմիշ, վէ ալտըղըմըզ մալիւմաթա կէօրէ, իլէրուտէ, հազըր ֆուգարայը գաըրմագ իւզրէ, եէնիտէն ֆուգարախանէ ինշասը իչին չալըշմագա միւզագէրաթա իպթիտար էյլէմիշ տիր։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԺՈՂՈՎ

Բէնչշէնպէհ ագշամը, ալաֆ. սաաթ 6 տա, Գալաթաա Բաթրիգխանէմիզ տախիրէի մախսուսսինտէ, Միլլէթ Մէճլիսիմիզ. Արամ էֆ. Երամեանըն րիասէթինտէ իճթիմա իթմիշ, 27 ազա, վէ էրմէնիճէ զազէթալար մուհարրիրլէրինտէն պաշգա պիր խայլի սամիուն տախի հազըր պուլունմուշլար տըր.

Արամ էֆ., մէճլիսի քիւշատ իթտիքտէն սօնրա, պու իճթիմա՝ Թէրզեան էֆ.նին ազլի հազգընտա կէչէն բազար կիւնիւ Մէճլիսի վիւքէլատա վէրիլէն գարարըն՝ իրատէի սէնիյէյէ իգթիրան իթմէսի մէմուլ իյէ օլուպ, ֆագաթ հէնուզ իրատէի սէնիյէ սատըր իթմէտիկինտէն, պիր գաչ կիւնէ գատար սուտուրինտէ, պիթթապի մէզքուր իճթիմա իւլէճէկինի պիլտիրմիշ. վէ այնի վագըթտա, զաթէն ճէմաաթճա իսթիհսալ իթմիշ օլան մուվաֆագըյէթինտէն տոլայը Միլլէթի վէ Մէճլիսի միլլիյի թէպրիք իթմիշ տիր.

Գրիգոր էֆ. Ոսկեան՝ Մէճլիսին հէյէթի իտարէսինէ, պիլխասսա Ատենապետ Արամ էֆ.յէ, պէյան իլ ճէմաաթ իթթիֆագը մուհաֆազա վէ տիկէր թարաֆտան մուվաֆագըյէթին իսթիհսալ խուսուսըն տա սէպգ իտէն ֆէտաքեարանէ սայ ու ղայրէթլէրինտէն տոլայը թազտիմը թէշէքքիւրաթ իտիլմէսինի թէքլիֆ իթմիշ տիր. Պու թէքլիֆ՝ միւթթէֆիգէն գապուլ օլունմուշ տըր.

Ցակոբ էֆ. Գավաֆեան՝ պու մէսէլէտէ ճէմաաթըմըզ լէհինտէ սիւթունլարընը հասր իտէն չէհրիմիզ ուռում, ֆագաթ պիլխասսա էրմէնիճէ զազէթալարա պէհանը շիւքրան իտիլմէսինի թէքլիֆ իտիպ, պու թէքլիֆ տախի ումումիյէթլէ գապուլ օլունմուշ տըր.

Պատրիգ Մէճլիս, Օսմանլը Մէճլիսի մէպուսանընտա մէպուս ինթիխապը իչին ճէմաաթըմըզըն տախի րէսմէն իշթիրաքը խուսուսունտա պիր միւտաալա իճրասի միւզաքէրէ իթմիշ տիր. Պու պապտէ Ատենապետ էֆ.յէ 25 գատար մէճլիս ազասը թարաֆընտան կէօնտէրիլմիշ օլան պիր թագրիր օգունմուշ տըր. Մինէճեան, Մարիկեան, Ոսկեան, Շիշմանեան, Հաճիպիւր, Խնճրճեան էֆ.լէր վէ տիկէրլէրի իլէ Ատենապետ էֆ. թարաֆընտան իշպու մէսէլէ հազգընտա պազը իզահաթ իթա, վէ միւթալէաթ պէյանըլա, ճէմաաթըմըզըն տախի մէպուսան ինթիխապլարընտա իշթիրաքը, վէ կէրչի վաթանը ումումինին մէնաֆիինի, ֆագաթ այնի վագըթտա ճէմաաթըմըզըն հիվայինէ վագըֆ օլարագ, իճապընտա անըն մէնաֆիինի տախի միւտաֆաա իտէպիլմէք իւզրէ, ճէմաաթըմըզտան պիր գաչ մէպուսըն Օսմանլը բարլամէնթօսընտա վիճտանինին լիւզումը թէէքքիտ վէ թաստիգ օլունարագ, Էջմիածնական վէ Բրօթէսթան-Էրմէնի միլլէթլէրինտէն միւրէքքէպ հէյէթի մախսուսէ իլէ պիլ իթթիֆագ չալըշմագ վազիֆէսիյլէ, ճէմաաթըմըզտան իւչ մուրախխասըն թայինինէ գարար վէրիլմիշ, վէ Ոսկեան, Մարիկեան վէ Մինէճեան էֆ.լէր՝ մուրախխաս ինթիխապ օլունմուշլար տըր. Միւմաիլէյհիւմ, մէնաֆիի ումումիյէ վէ միլլէթէ խատիմ օլայիճէք գէվաթը Մէճլիսի մէպուսանտա նամզէտ մագամընտա կէօսթէրմէք իւզրէ թէշէքքիւլ իթմիշ օլան էրմէնի միլլէթտաշլարըմըզլա միւթթէֆիգէն հարէքէթ իչին հէր սէլահիյէթ վէրիլմիշ, ֆագաթ ճէմաաթըմըզտան մէպուսլըղա նամզէտ կէօսթէրմէք սէլահիյէթինի՝ Միլլէթ Մէճլիսի քէնտիսինէ հասր իթմիշ տիր.

Միւմաիլէյհիւմ մուրախխասլարտան մաատա Արամ էֆ. Երամեանըն տախի մուրախխաս մագամընտա ինթիխապը արզու վէ թէքլիֆ օլունմուշ իսէ տէ, միւշարիլէյհ, իճապը հալինտէ, ճէմաաթըմըզ մուրախխասլարըյլա միւզաքէրէ իթմէյէ հազըր պուլունաճաղընը պիլտիրմիշ, վէ Արամ էֆ.նին իշպու մուվաֆագաթը հիւսնի գապուլ օլունարագ, քէնտիսինէ պէհանը թէշէքքիւր իտիլմիշ տիր.

Մէճլիս, սաաթ 8 բաստալէրինտէ խիթամ պուլմուշ տըր.

ՄԵՐԶԻՖՈՒՆ

Պու կիւնլէրտէ Մէրզիֆունտա, Թէրզեան էֆ.նին իպգա իթմիշ օլտըղը Պայթունի Վ.տէ պէօյլէ պիր թէլաշ վար տըր. զիրա Թրապիզոն քիւրսիսինէ մուզայիրը զանուն թայինին իտիլմիշ օլան Նազլեան էֆ.նին էյլուլտէն ագըլ քէմմիշ տիր քի, Թրապիզոնա կիտիկինտէ, այնի Մըսըր վագըասընըն տարօսընտա ուղրաեաճագ տըր: Իմտի Մէրզիֆունտա Պայթունի Վ.էն պիր միգտար բարա կէօնտէրմիշ քի, քիլիսէտէ պիր օտա եափտըրըն տա, Զաւրկ եօրթուսընտա Մէրզիֆունտա պուլունսուն:

Զէվալլը, հիչ պիլմէզօր քի, Թէրզեանըն եուգիլեալիէն ճէմաաթըն միւթէպէր ֆամիլեալարընտա մէնսուպ 8 չախս, պիրէր տէնէ, օնար այ հապսէ մահքիւմ օլուպ, պունլարըն գատըն վէ գըզլարընըն ճանլարը աճըրընտան Նազլեան էֆ.նին քիլիսէ գարուսընտան իչէրի կիրմէսի միւշքիլճէ ղաճագ տըր զանն իտէրիմ. Գօրգարըմ քի, Պայթունիլէ օլան Նազլեանա տա օլմասըն: Ալլահ՝ սօնունը խայրա թէպտիլ պույուրսուն.

Թէրզեան էֆ. թարաֆընտան Պայթունի Վ.ին իպգա իտիլմէսինտէն սօնրա Զայնուար-Պատարագտա «գօհութիւն» տուասը սըրասընտա, Պայթունի Վ.՝ Բահանայապետին խամի կիպի քէնտի խամինի տէ չու եօլտա զիքր իթտիրիեօր. «Եւ տեղւոյս Ժողովրդապետին մերոյ Տեառն Տեառն Յովսէփ Վ. Պայթունիի, որ զՊատարագս մատուցանէ».... Պիր կիւնիւն պէյլիսի տէ պէյլէք տիր.

Հա՛ հա՛ հա՛...

ՄԻՔԱՅԷԼ Գ. ԳՈՒԵՈՒՄՃԵԱՆ

Մէրզիֆուն, 26 փետր. 10 մարտ 1912

Մեծմուա.— Կէչէնլէրտէ Պայթունի Վ.ին քիլիսէ տախիլինտէ մուճիպի գիլ ու գալ օլապիլէճէք պազը հարաքեաթընը մէն իթմէք իսթէմիշ օլմալարընտան տոլայը միւմայիլէյհին չիքեայէթի իւզէրինէ Մէրզիֆունտա հիւքիւմէթը մահէլլիյէ ճէ ճէզալեա ուղրամըշ օլան պիչարէ ֆամիլեա սահիպլէրինին ճէզատան մուաֆիյէթի իչին թէչէպպիւսաթը լազըմէնին իճրասը խուսուսընտա Մէճլիսի միլլիմիզ րիյասէթինին նազարը տիգգաթընը տավէթ, վէ տիկէր թարաֆտան քէնտիլէրինի հագարէթը իսանըն սուլհ վէքիլլէրի վէ մէմուրլարը ատտ իտէն պու պէտպախթլարըն մէզքիւր հարէքէթինի չէտիտէն թէվպիխ վէ մուախէզէ իտէրիզ.

ԱԶԼ ԳԱՐԱՐԸՆՏԱՆ ՍՕՆՐԱ

Թէրզեան էֆ.նին ազլինէ Մէճլիսի վիւքէլանըն վէրիլէն գարար, ղազէթալարտա իլան իտիլտիքտէն սօնրա, Կ-Բաթրիգխանէյէ ազիմ պիր թէլաշ հուսուլէ կէլտիկի իշիտիլիեօր. Թէրզեանըն պիւթիւն ազըլ հօճալարը վէ սաիր տօսթլարը էթրաֆընտա թօփլանարագ, թէսէլլիյէ թէտապիրլէր տիւշիւնմէյէ պաշլամըշլար. հէլէ մահուտ Աչճեան Վ.՝ բէնչլէրինի թօփլաեըպ պիր Պաշը Ալիյէ վէ Ատլիէ-Մէզանիպ նէզարէթինէ, պիր Կ.Բաթրիգխանէյէ մէքիք կիպի կիտիպ կէլմէքտէ, պին եաղանը պիր բարաեա սիւրմէքտէ իմիշ. Պիր թարաֆտան տա պիր գաչ թարաֆկիրլէրինի եէյիսէ տիւշիւրմէմէք իչին, եօղէ չէյլէր ույտուրըլըպ սէօյլէնիեօր քի, հէր հալտէ պունլարը ույտուրմալարըն ազլընա խիֆֆէթ կէլմիշ օլմասընտա հիւքմ վէրմէք իճապ իտիեօր....

ԳԱՐԱՐԸ ՎԻՒՔԷԼԱ

Գարարը վիւքէլանըն մազպաթասը զահէյթ մուֆասսալ վէ էթրաֆլը օլաճաղընտան, չէօյլէ քի ճէմաաթ իլէ Թէրզեան էֆ. պէյնինտէքի տավա վէ իխթիլաֆըն պիւթիւն թաֆսիլաթը, էսպապը մուճիպէսի վէ Սթամպօլ իլէ Թաշրա Էրմէնի-գաթօլիքլէրի թարաֆընտան մազամաթը այրըճա րէտտիյէսինէ թագտիմ իտիլմիշ օլան արիզալէրին վէ մուխթէրէլէրին միւնտէրիճաթը խուլասաթէն տէրճ իտիլտիկինտէն, պիթթապի մէզքիւր մազպաթանըն թամամը խայլը վագթը իճապ իթմիշ, վէ ալտըղըմըզ մալիւմաթը մախսուսէյէ կէօրէ, անճագ եարըն թէմիզի պիլ իմզա, արզը աթապէի իւլեա զըլընաճաղընտան, պիր իքի կիւնէ գատար իրատէի սէնիյէյէ իգթիրան իտէճէկինէ պէքլէնմէքտէ տիր.

ՄՈՒՀԱՐԷՊԷ

Պազը մէնաֆիլտէ տէվէրան իլլէմէքտէ օլան չայիալարա կէօրէ, չայէտ Իթալիա հիւքիւմէթի՝ մուհարէպէյի պիւթիւն Օսմանլը սէվահիլի իւզէրինտէ իճրա իթմէյէ թէշէպպիւս իտէրսէ, տէվլէթլէր քէնտի մէնֆաաթլարընա զարար կէլտիկինի պէեան իտէրէք, տահա ֆազլա մուհաֆազաի պիթարաֆիտէ տէվամ իտէմէյէճէքլէրինի պէեան իլէեէրէք, հիւքիւմէթը Օսմանիէ նէզտինտէ սուլհ թէշէպպիւսաթընտա պուլունաճագլար իմիշ.

«Թանին», պու չայիալը եազարագ, տէվլէթլէրին պէօյլէ պիր թէշէպպիւսիւ հիչ պիր հազգա իսթինատ իտէմէյէճէքլէրինտէն, պու չայիանըն ինանըլմաեաճաղընը իլավէ իտիեօր.

* *

Րօմատան «Թան»ա չէքիլմիշ օլան աթիւտէքի թէլէկրաֆնամէ, Իթալիանըն հիւքմ իտէն էֆքեարը ումումիյէյի իրայէ իթտիկինտէն, տէրճինի էհէմմիյէթտէն ազատ իթտիք.

«Զաննըմըզա պէն մուազզամ տէվլէթլէր սէֆիրլէրի, սուլհ հազգընտա Իթալիանըն սօն չարթլարը նէ՛ օլաճաղընը սիվալ իթմէք իւզրէ պու կիւն այրը այրը խարիճիյէ նէզարէթինէ կէլմիշլէր տիր: Իթալիա հիւքիւմէթի, հէնուզ ճէվապընը վէրմէմիշ տիր. Պու թէշէպպիւս, տիւէլը միւշարիլէյհիւմ սէֆիրլէրինին Տէրսաատէթտէ իճրա իտէճէքլէրի միւզաքէրաթըն էսասընը թէշքիլ իթմէք մագսատիլէ օլուպ, անճագ չուրասը ճալիպ տիգգաթ տըր քի, Իթալիա էֆքեարը ումումիյէսի պու հարէքէթը սիեասիյէյի միւշթէրէքէնին միւէսսիր օլաճաղընտա էմինիյէթ իթմէմէքլէ պէրապէր, մուհարրիր մագամընտա պուլունտուղու վազիյէթը ղարպիյէ Էվրօբա նազարընտա կէօսթէրմէք իչին, պիր ֆըրսաթ օլմասընտան տոլայը պու հարէքէթի արզուլէմէքտէ պուլունմուշ տըր.

«Էրպապը բօլիթիգատան զահէյթ մաարուֆ պիր զաթ, կէչէն կիւն պու միւնասիպէթլէ տէմիշ տիր քի, «Պիզ պիր տուէլլօճըլըզ, լաքին տուէլլօեա պաշլամազտան էվվէլ տանըգլարըմըզ պուլունմըշ տըր. Հալպուքի, ուզուն միւտտէթ պու հալտէ գալմազ մըւմքին տէյիլ տիր...»

«Անլաշըլըեօր քի, էկէր չիմտիքի հալ տահա տէվամ իտէրսէ, չիմտիյէ գատար չայեանը հայրէթ սուրէթտէ ֆիքրի ինգիլապ քեարանէ վէ հազըզի պիր հիսսի մէսուլիյէթ կէօսթէրմիշ օլան Իթալիա էհալիսինին սապրը թիւքէնէճէք տիր: Անճագ մէմլէքէթին անվալը տախիլիյէսի հազգընտա տողրու պիր ֆիքրինիզ օլմասը իչին, էրպապը բօլիթիգատան էսնաֆ վէ ամէլէ էհալիյէ գատար, Բիր թարաֆտա էհալի արասընտա սէօյլէնէն սէօզլէրի թէքրար իտէրիմ: Պազըլարը տէնիլօրլար քի, Թիւրքիա, Եվրօբա վէ մուհիմմաթըն գաչագճըլըղը, Աֆրիգատա Օսմանլը գապիլէլէրի կէօնտէրմէքտէ, Արապ էչրաֆը նէզտինտէ մահրամանէ պիր հարէքէթը սիեասիյէ իճրասը, վէ միւթէաասըպ էհալի իչինտէ մէզհէպ բրօբականտը իտիլմէսի սայէսինտէ մուհարէպէյէ տէվամ իտէպիլիեօր: Պու գաչագճըլըղը մէն իթմէք իւզրէ, պիթարաֆ զօնչու տէվլէթլէր թարաֆընտան հէր նէ եափըլապիլսէ, պինէ մէմլէքէթին անվալը խուսուսիյէսինէ մէյանի, գաչագճըլըգ, գարատան վէ տէնիզտէն տէվամ իտէճէք տիր, չիւնքի՞ սէվահիլին ֆէվգէլատէ վիւսաթը սէպէպիլէ, հարպ սէֆինէլէրի իլէ պունըն մէնի գապիլ օլամամագտա տըր.

«Թարապլուսը Ղարպըն վէ Պէնկազինին գալպեանը, Թիւրքիա օլուպ, անըն գանը օրատա աքըեօր. գալպեանըն վուրմագլա, գան ճէվէլանը իթմէզ վէ զուվվայը լազըմէ գալմազսա, մուհարէպէ խիթամ պուլուր. չիւնքի էկէր Պաշը Ալի, ասաքիրինի, խուսուսիյլէ զապիթանընը չէքէրսէ, թէչքիլաթը ասքէրիէ քիւլլիէն գալմաեաճաղընտան, էրլիլէր բէք չաբուգ իթաաթ իտէրլէր: Պինաէն ալէյհ Իթալիանըն Թիւրքիայը տողրուտան տողրու վուրմագտա մէնֆաաթը աչիքեար տըր: Վուրմալը տա հազգը վար տըր, չիւնքի մուհարէպէ հէր նէ գատար Թարապլուսը Ղարպտա վէ Պէնկազիտէ թահատտիս իթմիշ իսէ տէ, եալընըզ վէսաիթը մահէլլիյէ իլէ գալմայըպ, Թիւրքիա թարաֆընտան թէրթիպ իտիլէն վէսաիթ իլէ տէվամ իթմէքտէ տիր.

«Տիկէրլէր իթիրազ իտիեօրլար քի, Իթալիա հիւքիւմէթի խասմընը տողրուտան տողրու թէճավիւզ իթմէյէ սէվգ իտէյիլ տիր. զիրա սէվահիլը Օսմանիյէնին հէր նօգթասընտա պիր Էվրօբա թէշէպպիւսիւ թիւճճարըն եախուտ մալընը մէվճուտ տըր.

«Զանագգալէյէ հիւճում օլընմազ, չիւնքի Էվրօբա, Թիւրքիատա իսթիլա չըգմասընը իսթէմէզ: Ավուստրիա՝ Արնավուտլուգտա տոգունուլմասընը իսթէմէտիկինտէն, Եունան վէ Ատրիաթիգ սէվահիլի՝ հարէքէթը ասքէրիյէյէ հէտէֆ օլամազ: Սէլանիկէ կէլինճէ, օրատա Էվրօբալըլարըն բէք պէօյլէ մէնֆաաթլարը օլտուղընտան, պու մուհիմ չէհրէ իւզէրինէ պիր հիւճումըն՝ Մաքէտօնիատա պիր աքսը թէէսսիրի օլմասը վէ Պալգանլարտա գարըշըգլըգլար հուսուլէ կէթիրմէսի՝ հէման մուհագգագ տըր: Պունտան իսէ, տիկէր տէվլէթլէր իլէ պէրապէր Իթալիա տախի իճթինապ իթմէք իսթէր: Իզմիր տախի պէօյլէ պիր Էվրօբա թիճարէթ մէրքէզի օլուպ, հիսսալըգ բրօթէսթօլարա գարշը աչմազ, օրատա իլիշէմէզ: Ճէզայիր պահրը Սէֆիտ՝ Ռուս օրթոտօգսլար իլէ մէսքիւն օլուպ, Թիւրքիա օ մահալլէրի իչին պիր հիմայէի մանէվիյէ իտատասընտա պուլունմագտա տըր: Սուրիէտէ Ալման, Ֆրանսըզ վէ Ամէրիգա մէնաֆիի մէվճուտ օլուպ, Պէյրութ մէսէլէսինին հասըլ իթտիկի հէյէճան՝ տէվլէթը Օսմանիէնին օ գըյըլարտա եագլաչըլմասընը նէ գատար նազիք պիր մասալէ օլտուղընը կէօսթէրմիշ տիր.

«Հաքիգաթ չու հալտէ, տէյլի տէվամ իտիեօրլար. էկէր պիզ Էվրօբա հազգընտա խաթըրշինասանէ հարէքէթ իտէրսէք, եաբաճագ նէ՞ գալըր. Եէմէն սէվահիլի իւզէրինէ պիր հարէքէ՞թ մի, Գանրը Ահմէրտէ իճրա իտիլէն հարաքեաթը պահրիէ հիւսնի սէմէրաթ կէօսթէրմիշ տիր, վէ իքի պաչ տանէ օլան Սէյիտ Իտրիս իլէ Իմամ Եահիանըն գարշըլարընտա մէմուրինի մահալլիէնին վէ ասաքիրը Օսմանիէնին անվալինի տահա զիատէ միւշքիլէշթիրմէք իւզրէ հարաքեաթը մէզքիւրէյէ կէրմի վէրիլէպիլիր իսէ տէ, Թիւրքիա, Եէմէնի տաիմի իսեան իչինտէ կէօրմէյէ ալըշմըշ օլտուղընտան, Իթալիանըն Գանրը Ահմէրտէ վէ սաիրտէ մէմլէքէթին իչէրիլէրինտէ իճրա իտէճէքլէրի մուվաֆագըյէթլէր, հիւքիւմէթը Օսմանիէ

ագտը սաւլհա մէճպուր իթմէյէ քիֆայէթ իթմէզ։

«Թէքրար իտէրիմ, պուրատա իչիտիլմէքտէ օլան պու սէօզլէրտէն՝ Իթալիանըն քէնտի հարաքեաթընտա սէրպէսթ օլմատըղը, վէ Պապը Ալինին՝ քէնտի տիւշմէնի Թարաֆընտան Էվրօբալըլարըն մէնաֆիի կէօզէտիլմէսինտէն՝ տօլայըյլա միւսթէ՞րիտ օլտըղը նէթիճէսի չըգարըլըրսօր։ Շիմտի, պէշ այտան սէրրի իմթիտատ իտէն մուհարէպէ, Թարապլուսը Ղարպըն վէ Պէնկազինին Թիւրքլէր իչին գաթիէն զայի օլմըշ իտուկինի իսպաթ իթմիշ օլտըղը հալտէ, Իթալիանըն՝ ֆայտէսիզ վէ զարարլը պիր մուխալիֆէթէ խիթամ վիրմէք իւզրէ, մուհարէպէյի թէվսի իթմէյէ հագգը վար տըր։ Լաքին Էվրօբա, Իթալիա տօնանմասընըն հիւճումլարընտան խալի օլմագ իւզրէ, Թիւրքիաեա, սէտտը սիբէր օլմագտան տուր օլմալը տըր։ Տէվլէթլէր, մուամէլէյի սիեասիէլէրինի իքմալ իթտիքտէն վէ Պապը Ալինին Թէմինիւտիւ Թաստիգ օլընդըգտան սօնրա, Իթալիայը, իսթէտիկի կիպի հարէքէթ իթմէյէ սէրպէսթ պըրագմալը տըրլար։

«Իշթէ պիւթիւն Իթալիատա, չըմալտան ճէնուպա վէ շարգտան ղարպա, հէր քէսին ֆիքրի պու օլուպ, պունու սէզէ տօղրու սէօյլէթմէ Թէպլիղ իտիյօրըմ։ Թէքրար իտէրիմ քի, պու միւլահազաթ, եալընըզ զէվաթը մաարուֆէնին տէյիլ տիր, խալգ տախի այնի էֆքեարա պուլունմագտա տըր։ Պու սէպէպլէ, քիմսէ, տօնանմա պօշ տուրտըղը, վէ տէվլէթը Օսմանիէյէ գաթի պիր տարպէ վուրմայը արզու իտիպ, ֆագաթ պունա մուվաֆագ օլամատըղը հալտէ, Տէրնա վէ Հօմսաքի սօն մուհարէպէլէր կիպի, Աֆրիգատա պու տէրէճէ միւշքիլաթլէ հարպըն տէվամընա ռանէա վէրէմէզսօր։ Պիր Թագըմ նակէհանի նէթիճէլէր գարշըսընտա պուլունմամագ իչին, Իթալիան էֆքեարը ումումիէսինին վագըյէթի չըմտիտէն արիզ ու ամիգ սուրէթտէ Թէտգիգ իտիլմէլի տիր։»

Բու ղազէթասընըն, տահա պիր գաչ կիւն էվվէլ, «Իթալիալըլար, Թարապլուստա գաթի վէ օլմըշ պիթմիշ պիր վագըա մէյտանա կէթիրէմէտիլէր» տէյի եազտըղը հալտէ պու քէրրէ պալէատէքի մուֆասսալ Թէլէկրաֆը տէրճ իթմէսի, վէ պու խուսուստա պիր ֆիքր պէյան էյլէմէմէսի՝ էպէյիճէ ղարիպ տիր։ Մամաֆիհ Իթալիատա էֆքեարը ումումիյէ հէր նէ մէրքէզտէ օլսա, հուգուգը սալթանաթը Սէնիյէ՝ պիզլերին հագգ օնլարըն էֆքեարընա ֆէտա իտիլէմէզ։ Հուգուգը պէյն էլ տիւէլ պունա միւսաիտ տէյիլ տիր։

ՍԷԼԱՆԻՅԷ ԹԷԱՐՐՈՒԶ ԻՀԹԻՄԱԼԻ

Բէշթա, 14 մարտ.— Իթալիա տօնանմասը Թարաֆընտան Սէլանիյէ գարշը պիր հիւճում իճրա իտիլմէսի հագգընտա Վիէննատան Բէշթէր Լօյտ ղազէթասընա աթիտէքի մալիւմաթ եազըլմըշ տըր. «Տօսթ. խուսուսա միւթթէֆիգ տէվլէթլէրին մէնաֆիինէ զարար կէթիրէպիլէճէք պիր հարէքէթէ Թէշէպպիւս իթմէմէսի՝ Իթալիանըն իսթիգամէթինտէն պէքլէնմէքտէ տիր։ Պունա չու տա իլավէ օլունմալը տըր քի, Սէլանիքէ Թիճարէթի, պաշլըճա Իթալիա Թէպաասը էլինտէ օլուպ, պուրասընը Իթալիա տիւշիւնմէլի տիր։ Չիւնքի :էհրի մէզքիւրը պօմպարտէ իթտիկինտէ, շիւպհէսիզ հիւքիւմէթը Սէնիյէ՝ Սէլանիքտէ պուլունան քեաֆֆէյի Իթալիա Թէպաասընը Թարտ իտէճէք տիր»։

ՋԱՆԱԳ-ԳԱԼԷ ՊՕՂԱԶԸ

Պիր իլանը րէսմիյէ կէօրէ, գաթէն կէճէլէրի կէչիլմէսի էվվէլճէ մէն իտիլմիշ օլան Ջանագ-գալէ պօղազը հագգընտա պազը Թէտպիրլէր իթթիխազ իտիլմիշ տիր։ Շէօյլէ քի, Պօղազըն իսթիհքեամաթ պաշ գումանտանընըն իշարը մուճիպինճէ, պուխարլը վէ եէլքէնլի սէֆինէլէրին, կիւնէշ տօղմազտան իթիպարէն, սէյրի սէֆայինէ Թախսիս իտիլմիշ օլան մահալլէտէն գլաղուզլար իլէ. վէ եէլքէնլիլէրին՝ քէնտիլէրինի, իսթիճար իտէճէկլէրի րըմօրքօրլէր չէքտիրմէք սուրէթիյլէ կէչմէլէրինէ միւսաատէ օլընաճաղը, վէ աքշամ հալտէ, գօնուլմըշ օլան Թօրփիլլէրտէն մուխաթարա տիւշար օլապիլէճէքլէրինտէն, հարէքէթտէն մէն իտիլէճէքլէրի Հարպիէ նէզարէթինտէն պիլտիրիլմիշ տիր։

** «Թանին», Իթալեան հարպ սէֆինէլէրինին՝ Եօնլէրինէ նագիլէ կէմիսի գաթարագ, մէզքիւր պօղազտան կէչմէյէ Թէշէպպիւս իտէճէքլէրի հագգընտա տէվէրան իտէն պիր շայիայը զիքր իլէ, պու սուրէթլէ սագընմագ իսթէտիքլէրի Թէհլիքէտէն գուրթուլմագ գապիլ օլամայաճաղը էրպապը ֆէննի Թարաֆընտան պէեան օլընտըղընը եազմըշ տըր։

ՊՕՂԱԶ ԻՉԻՆԻՆ ԱՂԶԸ

Գարատէնիզ պօղազը աղզընտաքի պաթարեալար, էօնիւմիւզտէքի բազար իրթէսի կէճէսի նէշան Թալիմի իճրա իտէճէքլէրինտէն, էհալինին տիւշարը հէյէճան օլմամասը Հարպիէ նէզարէթի Թարաֆընտան իխթար օլընմըշ տըր։

Կէչէն կիւն չէհրիմիզտէ իչտիկի Թօփ սէսլէրի՝ էսսուպ Թէբէլէրինին արգասընտաքի Թօփլարըն իճրա իթտիքլէրի Թալիմլէրտէն հասըլ օլմըշ տըր։

** Սթամպօլտան Բարիզ ղազէթալարընա չէքիլէն պիր Թէլէկրաֆնամէյէ կէօրէ, հիւքիւմէթը Սէնիյէ, իճապընտա Իթալիա ասաքիրինի գարաեա չըգմագտան մէն իթմէք իւզրէ, Ջանագ-գալէյէ 40,000 ասքէր ճէմ իթմիշ, վէ չիմտիյէ գատար մէզքիւր Պօղազտա տէմիր աթմըշ օլան Օսմանլը տօնանմասը Մարմարաեա չէքիլմիշ տիր։ Պօղազտա Թօրփիլլէր գօնուլմըշ օլմասընա րաղմէն, Իթալիանըն Սթամպօլ էօնիւնտէ պիլէ իճրայի Թէարրուզ իթմէսի իհթիմալին խարիճինտէ ատտ իտիլմէտիքինտէն, հիւքիւմէթը Օսմանիէ, պու կիպի իհթիմալաթա գարշը ճէմաաթը մուհաֆազաի ասայիշ վէ էմնիյէթի վէ սաիր իճապ իտէն խուսուսաթ հագգընտա Թէտապիրը լազըմէյի իթթիխազ իթմիշ տիր։

ԻԹԱԼԻԱ ԳՐԱԼԸՆԱ ՍՈՒԻ ԳԱՍՏ

Րօմատան ալընան Թէլէկրաֆլարա կէօրէ, Իթալիա գրալ վէ գրալիչասը, Բանթէօնտա միւթէվէֆֆա գրալ Ումպէրթօնըն զիքրի իչին իճրա իտիլէճէք Պատարագտա հազըր պուլունմագ իւզրէ, արապա իլէ կիտէրլէրքէն, Անթօնիօ Տալպա իսմինտէ, 21 եաշընտա պիր քիւլհան պէյի վէ սէնաաթը տիվարճը պիր անարշիսթ՝ իքի եէլ րէվօլվէր աթէշլէմիշ իսէ տէ, միւշարիլէյհիմա իսապէթ իթմէյիպ, արգատան կէլմէքտէ օլան զըրհլը սուվարիլէրի պինպաշըսը Լանկ եարալանմագ, աթը տա տիւշմիւշ տիւր։ Ճանի՝ տէրտէսթ իտիլմիշ տիր։

Գրալ վէ գրալիչա Բանթէօնա կիտիպ, Պատարագտա հազըր պուլունմըշլար, վէ սէրայա ավտէթլէրինտէ, խընճախընճ էհալի Թարաֆընտան ալգըշլանմըշլար տըր։ Պատէհու գրալ, աչըգ օթօմօպիլ իլէ տօլաշարագ, խասթախանէտէ պուլունան մէճրուհ պինպաշըյը զիեարէթ էթմիշ տիր։ Կէչտիկի եօլլարտա եինէ էհալի Թարաֆընտան չիտտէթլէ ալգըշլանմըշ տըր։

Գաթիլ, իսթինթագընտա, ճինայէթի քէնտի քէնտիսինէ Թասմիմ իտիպ հիչ պիր շէրիքի պուլունմատըղընը սէօյլէմիշ տիր։

Պիլճիւմլէ հիւքիւմաթ վէ էմիրայը ումումը տիւէլ Թարաֆընտան Իթալիա գրալընա Թէպրիք վէ Թէպրիք Թէլէկրաֆնամէլէրի կէօնտէրիլմիշ տիր։ Վիւքէլա, մէպուսան վէ այեան հիւքիւմէթ րէսմը Թէհնիէ վէ Թէպրիքի իֆա իթտիքլէրի կիպի, Իթալեան չէհիրլէրի պէլէտիէ րէիսլէրի Թարաֆընտան տախի այնի մէալտէ Թէլէկրաֆլար չէքիլմիշ տիր։

Րօմատա մուգիմ սէֆիրլէր՝ սէրայը գըրալիյէ ազիմէթլէ, պէեանը Թէհանիէ վէ Թէպրիք իթմիշլէր տիր։

Մէճրուհ զապիթին ահվալը սըհհիյէսի էյիճէ տիր։

Պու սուի գասստան տօլայը Իթալիա էֆքեարը ումումիյէսի ֆէվգէլատէ Թահրիք օլընմըշ տըր։

ԹԱԹԻԼԸ ԻՇՂԱԼ

Ինկիլթէրրատա Թաթիլը իշղալ իտէն մատէնլէր ամէլէսի իլէ ֆապրիգաթօրլար արասընտա հէնուզ իթթիլաֆ հասըլ օլամամըշ տըր։ Թաթիլի իշղալ իտէն ամէլէնին միգտարը 400,000ի կէչմիշ տիր։ Ալմանիատա տախի քէօմիւր մատէնլէրի ամէլէսի՝ Թաթիլը իշղալ իթմիշլէր տիր։ Պու հալին կէօնտէն կիւնէ զարարլարը հէր Թարաֆտա հիսս օլունմագտա տըր։ Ինկիլթէրրա քէօմիւրիւ գուլլանըլան մահալլէրտէ՝ հալը հազըր ֆէվգէլատէ վէխամէթ քէսպ իթմիշ տիր։ Թրէնէթէ կիպի իչլէք րէճաեա կիւնտէ անճագ 5 Թրէն քէօմիւր կէթիրիլմէք տիր քի, չիմտիյէ գատար պունըն մէյլի կէօրիւլմէմիշ տիր։ Պիր չօգ ճէրլէրտէ քէօմիւրսիւզլիւք սէպէպիյլէ վափօր գումբանիալարը սէֆէրլէրինի էքսիլթմիշլէր տիր։ Էվրօբա լիմանլարընտա Ամէրիքա մատէն քէօմիւրիւ, Ինկիլթէրա քէօմիւրիւ իլէ րէգապէթէ պաշլամըշ տըր։ Պէլքի պու հալ, նիհայէթ Ինկիլիզ ֆապրիգաթօրլարընը ամէլէնին մէթալիպինի գապուլ իթմէյէ մէճպուր իտէն սէպէպլէրտէն պիրի օլաճագ տըր։

ՄԻՒԹԷՖԷՐՐԻԳ ՄԱԼՒՄԱԹ

Բրէնս Սապահէտտին պէյ, քեաթիպի խուսուսիսի Սաֆվէթ Լութֆի պէյ իլէ պիրլիքտէ էվվէլքի կիւն Բարիզտէն չէհրիմիզէ ավտէթ իթմիշ տիր։

Իթալիա տօնանմասընըն Ջանագ-գալէյէ հիւճումընտա, Սթամպօլտա էճնէպիտէն պազը իտարէի խուսուսիյէնին իլանը իճապ իտէճէքլինտէն, պազը մէզքիւրէնին եազընտա իլղասը հագգընտա էվվէլճէ վէրիլմիշ օլան գարարըն չիմտիլիք իճրա իտիլմէյէճէքինի «Սապահ» եազըյօր։

Հարպիէ նազըրը՝ էվվէլքի կիւն խարիճիէ նազըրը իլէ միւլագաթ իթմիշ տիր։

Պուլկար սէֆիրի՝ էվվէլքի կիւն հարպիէ նազըրընը զիեարէթ իթմիշ տիր։

Ատանա էրմէնիլէրինին ահվալը քէսպը վէխամէթ իթտիքինի չէհրիմիզ պազը ղազէթալարը եազմըշ օլտուղընտան, հիւքիւմէթ՝ մահալլինտէն Թէլէկրաֆլա մալիւմաթ իսթէմիշ տիր։

Անատօլը Օսմանլը հուտուտընտա Րուսիա ասաքիրի ճէմ իտիլմէքտէ օլտըղը խապէրլէր ալընմասը իւզէրինէ, Րուսիա հիւքիւմէթինտէն պու պապտա իսթէնիլէն մալիւմաթա ճէվապէն, ասքէրինճէ մանէվրալար մագսատիյլէ իտուկի պէեան իտիլմիշ տիր։

Կէչէն կիւն պազը վիւքէլա՝ Միւզէխանէյի զիեարէթ իթմիշլէր տիր։ Պու զիեարէթէ, կէօյա Իթալիանլարըն Ջանագ-գալէտէն կէչիպ, Սթամպօլ իւզէրինէ հիւճումը իհթիմալինէ մէպնի, Միւզէխանէտէ գըյմէթտար ասարը աթիգանըն տահա էմին պիր մահալլէ նագլի իչին օլտըղը հագգընտա պիր չայեա չըգմըշ իսէ տէ, պու չայեանըն գաթիէն ասըլ ու էսասը օլմատըղը, վիւքէլանըն պու զիեարէթի՝ Միւզէխանէնին միւհթաճը Թամիր մահալլէրինին Թէֆթիշի իչին իտուկինի «Թանին» եազըյօր։

«Սըրբըստան ալընան պիր Թէլէկրաֆտա, մահալլի իսլամլարընըն Խրիսթիանլարը Թազիր իթմէքտէ օլտուգլարը վէ պազը էֆքեարը պէրիշանը պէսլէմէքտէ պուլունտուգլարը՝ սօն վագըթլարտա չարշըյէ էն իւլէք մահալլինտէ եարըշտըրըլարագ պիր եաֆթատան անլաշըլտըղը, մահալլի րուէսայը րուհանիյէսինտէն պուրատա պիլտիրիլմիշ, վէ հիւքիւմէթէ միւրաճաաթլա, ահվալը մէզքիւրէ հագգընտա իճրաաթը րէճա օլունմըշ տըր։

Օրտու իչին պալօնլար իշթիրա իթմէք իւզրէ, «Սապահ» ղազէթասընըն աչտըղը իանէ ճէտվէլինէ 5400ղր. գայտ օլունմըշ տըր։ Պու իանէ բարասըյլա իքի սաթըն ալընաճագ պալօնա «Վաթան» վէ իքինճիսինէ «Մէշրութիյէթ» իսիմլէրի վէրիլէճէք տիր։

Մարտ 1, սէնէի մալիէնին իլք կիւնիւ օլմագ միւնասէպէթիյլէ, բէնշէնպէհ կիւնիւ Րուսումաթ էմանէթինէ վէ Տէրսաատէթ իլէ ճիվարը քեաֆֆէյի կէօմրիւք տաիրէլէրինէ միւթատ օլան մէրասիմ իճրա իտիլմիշ տիր։

Ղազէթալար հագգընտա մէճլիսի վիւքէլանըն վէրտիկի գարարա տահիր ղազէթալարտա կէօրիւլէն Թաֆսիլաթա նազարան, 1. Պունտան սօնրա ղազէթա իմթիեազը ալաճագ օլանլար. 2. Էվվէլճէ ղազէթա իմթիեազը ալմըշ, ֆագաթ նէշրինէ պաշլամամըշ օլանլար. 3. Տիվանը հարպ Թարաֆընտան ղազէթալարը Թաթիլ վէ ճէզայէն Թապ իչին միւսաատէ ալանլար, 4. Ղազէթալարընը իսթիեարի Թաթիլ իտիպ, Թէքրար նէշրինէ տէվամ իտէնլէր՝ հիւքիւմէթէ 500 լիրա Թէմինաթ աքչէսի վէրմէյէ պօրճլու օլաճագլար տըր։

Րուսիա սէֆիրի սապըգը Մ. Զարիգօվըն եէրինէ Պիւքրէշ սէֆիրի Մ. տը Կիրսին Թայինին օլունտըղը՝ Թէլէկրաֆ հավատիսինտէն տիր։— Մ. Զարիգօվըն տիւկէր հիչ պիր մէմուրիյէթէ Թայինի իտիլմէյէրէք, նաքէհանի ազլի, քէնտի տէվլէթինին նազարընտան տիւշմիւշ օլտըղընա տէլիլ կէօսթէրիյօր։ Միւշարիլէյհ, Րուսիա իլէ Թիւրքիա պէյնինտէ հիւսնի իթթիլաֆա չալըշմըշ վէ քէնտի սէֆարէթիյէսինտէ հիչ պիր սըղըլթըեա սէպէպիէթ վէրմէմիշ օլտըղընտան, Տէրխասթէթ սէֆարէթինտէն կէրի չաղըրըլմասը Օսմանլը մէհաֆիլինէ Թէէսսիւֆիւ մուճիպ օլմըշ տըր։ Էվրօբա ղազէթալարընտա տախի պու Թէպտիլիւլ սիեասէթ պէօյլէճէ Թէհմին իտիլմէքտէ, վէ Րուսիա տէվլէթինին Շարգ բօլիթիգասը նէթիճէլէրինտէն ատտ իտիլմէքտէ տիր։

Տէվրը սապըգտա օրման, մատէն նազըրը օլան վէ իլանը Մէշրութիյէթտէն սօնրա Իթալիաեա ֆիրար իտէն Սէլիմ Մէլհամէ բաշա, Իթալիատա, Նաբօլի չէհրի եագընընտա պէօյլէ պիր էվլէք սաթըն ալարագ, օրատա իգամէթ գարար վէրմիշ տիր։ Միւմաիլէյհ, Բարա հազրէթլէրինին հուզուրունա գապուլ օլունմըշ, վէ քէնտիսինէ Րօմա գօնթլուղը վէրիլմիշ տիր։ Իշպու իւնվանը էլտէ իթմէք իչին Վաթիգանա 5000 լիրա հիպէ իթմիշ օլտուղը րիվայէթ օլունուեօր։

Ամէրօլիթթօս ղազէթասը՝ Գարատէնիզ պօղազընտա Շիլէյէ եագըն Րուսիա հարպ սէֆինէլէրի կէօրիւլտիւկինի րիվաեէթ իտիյօր։

1910տա ազտ օլունան 11 միլեօն լիրա իսթիգրազը մահսուպէն Տէօյչէ պանգատան 50 միլեօն մարգ ավանս ալընմըշ իտի. Մալիէ նէզարէթի իլէ մէզքիւր պանգա միւտիրիյէթի պէյնինտէ պիր մուգավէլէ ագտ օլունմըշ տըր։

Այիւթէֆանօստա չիչէք խասթալըղը մուհիթ սուրէթտէ իճրայի հիւքիւմ իթմէքտէ տիր։

ԳԱԼԱԹԱ ՊՕՐՍԱՍԸ

2 Մարտ 1912

	Ղշ.	Բր.
Թէվհիտը տիւյուն էսհ. ում.	97	15
Րումէլի շիմէնտիֆէրլերի ֆր.	201	62
Օսմ. Սիկրթ. շիրքէթի Լ.Օ.	4	87
Տէրխ. Թրամվայ գուբ.	19	50
» » Թահվ. ֆր.	100	
Րէժի	15	
Տէրխասաէթ Րըխթըմ	444	
Տէրգօվ	407	
Անատօլը շիմէնտիֆէրի գուբ.	15	47
» » Թահ.	500	
Քրէտի Ֆօնսիէ էժիբսիէն Ա.	244	
» » » Բ.	278	

Սահիպի իմթիեազ վէ
Միւտիրը մէսուլը ղազէթա
ՅՈՎՀ. ԹՕԼԱՅԵԱՆ